

KARLA MALM

LUX

LIKE

© Karla Malm & Like Kustannus /
Kustannusosakeyhtiö Otava 2022

LIKE

Like Kustannus
Helsinki
www.like.fi

ISBN 978-951-1-41972-3

OTAVA
KIRJAPAINO
Keuruu 2022

Autot ovat ajaneet lossiluiskan ylös. Ne odottavat rantatörmällä. Matkustajat palaavat jalkaisin niiden luo. He pysähtyvät kaupustelijoiden eteen. Lapsi katsoo leivoksia – ne on tehty kookosmaidossa paisutetuista, siirapilla makeutetuista maissinjyvistä, jotka on kääritytty banaaninlehtiin.

Kiinalainen tarjoaa leivoksen. Lapsi ottaa sen. Hän syö sen ahmien. Hän ei kiitä.

Mistähän lapsi on kotoisin?

Hänen ruumiinsa on siro kuin sekarotuisella, mutta ei, silmät ovat liian vaaleat.

Hän katsoo lapsen ahmintaa. Ja sinuttelee äkkiä:

– Haluatko toisen leivoksen?

Lapsi näkee, että hän nauraa. Ja vastaa kieltävästi, ei, en halua.

MARGUERITE DURAS: POHJOISKIINALAINEN RAKASTAJA
(SUOM. JUKKA MANNERKORPI)

2017

Viimeiset juhlat juhlietaan Barcelonassa Tibidabo-vuoren laella. He juhlivat kuin jumalat, kuin hullut. Tiskillä baarimikko kumoaa lasin puolilleen rommia ja kaataa colaa perään kuin näön vuoksi. Viina hädin tuskin värjäytyy ruskeaksi.

Hikistä ihoa, tungos, naurua. Naiset huutavat musiikin yli vessajonossa ja tanssivat essopäisten lesbosiskosten kanssa. Cola läikkyä lasissa yli reunojen, noruu käsivarsia pitkin ja tekee ne tahmeiksi kuin tanssilattia. Kuuluu särkyvän lasin kilinää. He tanssivat sirpaleiden seassa – hikinen tukka hulmuu. Hihatton valkoinen toppi hehkuu sinervänä yössä, rinnat erottuvat kankaan läpi, toinen siskoksista nauraa ja painaa käden naisen lanteelle. He suutelevat. Sohvalla keskustelu käy vilkkaana ja ihmiset vertailevat kokemuksiaan kaapista tulemisesta. *And then my mother asked should she pretend that she was surprised.* Lisää räkäistä naurua.

Naiset törmäilevät taksiin klubilta viimein poistuessaan ja pyytävät ajamaan El Ravaliin, koska se tuntuu heistä sillä hetkellä tavattoman hyvältä ajatukselta.

Murjuinen kimppekämpä ja siellä vietetyt jatkot lemuavat viinalta ja pilveltä. Kaunistatseiset skeittarit istuksivat lattialla ja kierrättävät sätkää sätkän jälkeen, kunnes huone kieppuu kehää kuin karuselli. Jossakin häilähtää ajatus: jonakin päivänä he tulevat olemaan liian vanhoja tähän. Tämä ajatus, kuten kaikki toisetkin, sulavat pois kuin loppukevään lumi. Eikä ajatus estä riisumasta valkoista hihatonta toppia toisten nukahdettua ja naimasta

hatsinhajuisen skeittarimiehen kanssa sohvalla, josta täytteet pursuavat ulos. Skeittari ei sittenkään ehdi vetää ajoissa itseään ulos, vaikka lupasi tehdä niin. Huone lemuaa seksin ja hatsin huumavaa hajua, *I will fucking kill you if I get pregnant*, nainen mumisee ja nukahtaa.

Seuraavana päivänä lentokentällä krapula tihkuu ihon läpi. Kun kone lähtee nousukiitoon, tummatukkainen nainen painaa tulikuumat kasvonsa käsiinsä eikä vielä tiedä, että ihmiselämän mahdollisuus on jo hänessä.

Helsinki-Vantaalla koneen laskeutuessa on pimeää ja kaupat ovat kiinni. Nainen astuu lentoaseman ulko-ovista, hengittää syksyn pimeyttä. Huuruinen hengitys hajoaa ilmaan.

Toisaalla kaupungissa toinen nainen asettelee työpöydälleen levinneet paperit tarkasti rajattuihin pinoihin, liimaa päälle vaaleanpunaiset post it -laput ja kirjoittaa vielä tekemättömistä tehtävistä listan seuraavaa aamua varten. Eleet ovat harjaantuneita; niiden pakoton toisto muistuttaa rauhoittavaa rituaalia. Pöydän alle potkaistut korkokengät, tuolin selkämyksellä levähtänyt jakku. Hän kerää tavaransa ja kävelee tyhjentyneen toimiston halki, antaa lasioven liukua kiinni perässään. Mereltä hyökkää pitelemätön tuuli ja aaltojen humina. Esplanadinpuistossa katulamput työntävät pimeään loitolle, mutta ihmisiä ei näy. Keskustan kadut ovat tyhjiä kuin kuolleiden kaupungissa. Kotonaan keltaisessa kivitalossa nainen katsoo ennen nukkumaanmenoaan, kuinka televisiossa jättiläinen ilmestyy sileätukkaiselle etsivälle ja sanoo, että se, mikä tapahtui, tapahtuu taas. Nainen katsoo ikkunaan. Naistenklinikalla palavat valot. Siellä syntyy uutta elämää. Nainen makaa leveässä parivuoteessa kuunnellen ajatuksiaan ja sitä, kuinka autot ajavat taukoamatta Topeliuksenkatua pitkin.

Helsinki-Vantaalla matkustava nainen viittilöi taksille ja avaa auton etuoven. ”Kaarlenkadulle”, hän sanoo ja taksi nytkähtää

liikkeelle. Ikkunoiden takana värjyvät oranssit värivalot, ja lasi otsaa vasten on viileä. Vähitellen sievissä riveissä seisovat omakotitalot kasvavat kerrostaloiksi, kaupungiksi. Kehä kaventuu haarautuviksi kaduiksi, raitiovaunujen kiiltäviksi kiskoiksi. Kallio ei ole vielä käynyt nukkumaan: baarien edessä nauretaan, lauletaan, tupakoidaan. Tulipäät ja katseet kimaltavat yössä. Hän on tulossa kotiin.

I

WILD CATS

Oranssi metro kirskahtaa pysähtyessään laiturille Hakaniemessä, ovet liukuvat auki ja Iris astuu ulos.

Ulkona kadulla aurinko on jo kiivennyt korkealle ja polttaa paljaita olkapäitä. Hakaniemi kuhisee elämää: sporat kitisevät Ympyrätalon ohi, lokit kirkuvat, parkkiintuneet punaposket kai-velevat muovikasseistaan aamuryppyä kivipaasien luona. *1939–1945 – Sodanajan naisen kunniaksi – Krigtidens kvinna till ära.* Kirjoitus välkkyy valossa kultaisena. Tästä se alkaa. Hänen uuden elämänsä ensimmäinen päivä.

Auringon paahde on armoton.

Iiriksen ohimoilla tykyttää, hikikarpat valuvat selkää pitkin hänen puuskuttaessaan Porthaninkatua ylös. Hän yrittää pyyhkiä tahmeita käsiään vaivihkaa mustiin pillifarkkuihinsa. Hengästyttää.

Jo illalla Iris tiesi, että oli virhe nyökätä Katjan sanoessa *hei yhdet nyt vielä*. Mutta sittenkään hän ei raaskinut kieltäytyä. He istuivat korkeilla kallioilla, meri avautui heidän edessään leveänä kuin loputtomien mahdollisuuksien kirjo, ruskea lasi kiilsi laskevan auringon valossa. He olivat täynnä odotusta eivätkä silti tahtoneet loman vielä päättyvän, tuon illan päättyvän. Kotiin lähteminen olisi tehnyt lukuvuoden alkamisesta totta. Vasta, kun oli jo hämää, he antoivat vastentahtoisesti periksi seuraavan päivän painolle, kompuroivat rinnettä alas ja lähtivät koteihinsa.

Nyt kaduttaa. Iiriksellä on epämurkava olo mustissa pilleissään. Entä jos trikoopaidan pintaan pinttyy hien lemu, joka karkottaa kaikki hänen ympäriltään ja leimaa hänet lopun iäksi?

Kallion kirjaston takana askeleet hidastuvat ja hän kaivaa tupakat esiin. Keltainen kivirakennus kohoaa hänen edessään suurena ja vastaansanomattoman todellisena. On vielä varhaista. Hänen ympärillään nauretaan, halaillaan, vilkuillaan. Kaikki seisoskelevat pienissä ryhmissä ja näyttävät tuntevan toisensa. Irtonaisia ihmisiä ei ole. Niin hän polttaa tupakan toisensa jälkeen, ettei joutuisi keksimään, mihin panisi kätensä, mitä tekisi seuraavaksi. Sitten tupakat loppuvat ja Iris etsii katseellaan vastausta, jotakin, johon tarttua.

Silloin valkotukkainen tyttö lamsii tupakkakalliolle ja mulkaisee kaikkia torjuvasti.

Iris tuntee sydämensä sykähtävän.

Tytöllä on kulunut nahkarotsi ja takkuinen tukka kuin Debbie Harrylla. Tyttö istahtaa kalliolle harkitun huolettomasti ja alkaa kääriä sätkiä pieneen puiseen rasiaan. Tytön paita näyttää olevan kursittu kasaan hakaneuloilla ja joku – epäilemättä tyttö itse – on kirjoittanut sen täyteen lauseita mustalla tussilla. *I feel just like Jesus' son. Velvet Undergroundia. Rotsin selkään on kirjoitettu niiteillä PISSIS PUNX.* Tytöllä on kömpelöt maiharit kapeiden nilkkojensa jatkeena ja leveässä alahuulessaan pinkki muovihely, jota hän unohtuu vähän väliä imeskelemään.

Iris rekisteröi yksityiskohtia niin kuin on tottunut tekemään: tunnollisesti kuin muistiinpanoja tekisi. Terävät poskipääät, lommolle painuneet posket. Hopeinen ketju kaulassa. Tyttö näyttää samaan aikaan merirosvolta ja posliininukelta; joltakulta, joka olisi voinut tupsahtaa koska tahansa ulos CBGB:ltä.

”Hei anteeks, sori et mä häiritsen, mut oisko sul heittää yhtä tupakkaa?”

Tyttö kohottaa katseensa ja nyökkää. ”Osaaksä käärii?”

Iris tuntee punan lehahtavan poskilleen. Tyttö hymyilee huvittuneesti. ”Okei. Mä voin käärii sulle.”

Iiris katsoo vaitonaisena, kun tyttö käärii savuketta, ja koettaa keksiä jotakin sanottavaa. Sitten tyttö saa sätkän valmiiksi ja sytyttää sen Iirikselle. Iiris vetää kitkerää savua syvälle henkeen ja puhalttaa ulos nenän kautta, niin kuin on opetellut tekemään.

”Mä oon Iiris.”

”Kiva tavata, Iiris.”

Iiris hymyilee ja odottaa, mutta tyttö ei sano mitään muuta, polttelee vain verkkaisesti. Iiris siirtää jalalta toiselle painoa. ”Kiitos röökistä, ja kiva tavata, öö – ”

”Ässä. Mun nimi on Ässä.”

”Ässä”, Iiris toistaa. ”Kiva tavata, Ässä.”

Sitten he ovat jälleen vaiti. Ässä knoppaa tupakantumppinsa kauemmaksi.

”Jännittääkö sua?” Iiris rohkaistuu kysymään.

Ässä pyöryttää mustalla rajattuja silmiään ja Iiristä nolottaa. Hän yrittää keksiä jotakin sanottavaa.

”Mistä päin sä olet kotoisin?”

Ässä katsoo häntä arvioivasti kuin harkiten, kannattaako kysymykseen vastata. Sitten hän mainitsee paikkakunnan, jota Iiris ei osaa kirjoittaa kartalle. ”Muutin just Stadiin.”

”Ai. Mä oon Espoosta.”

Sanat karkaavat suusta kuin nolo tunnustus.

”Vai Espoosta. Hmm.” Tyttö alkaa nauraa hiljaa. Nauru on räkäisenkaunista rosoa, joka kutittelee korvakäytävissä. Iiris kokeilee nauraa varovaisesti mukana. Päänahkaa kihelmöi.

”Mä en tunne täältä ketään”, Iiris sanoo sitten. ”Haluuksä lähtee yhdessä kuuntelemaan aamunavausta?”

”Mikäs siinä”, Ässä myöntyy ja sitten hän tekee jotakin, joka yllättää Iirisen tyystin. Hän panee oman kätensä Iirisen käteen. Iiris häkeltyy. Ele on omituisen intiimi ja Ässän ote yllättävän tiukka. Hikisen nihkeät sormet toistensa lomaan pujotettuina

he marssivat suureen saliin. Väkijoukon äänet kumisevat sekamelskana kuin uimahallissa, vieraiden kasvojen tulva hyökyy heidän ylitseen. Ilmassa haisevat hiki, uteliaisuus ja pelko. Ylpeys ja innostus sekoittuvat epävarmuuteen eikä kukaan heistä tiedä, mitä nyt tapahtuu. He tietävät ainoastaan sen, että heidät on valittu. Valiojoukkoa, kuten rehtori puheessaan teroittaa heidän mieliinsä.

Iris puristaa Ässän kättä hitusen kovempaa ja Ässä puristaa takaisin. Ässän käsi hänen kädessään on loppaus, enne tulevasta. Ässä ei irrota hänen kädestään ennen kuin heidät jaetaan eri ryhmiin, jolloin tytöt vastahakoisesti nyökkäävät toisilleen ja erkaantuvat kuin irti repäistyinä.

Ryhmälle pidetyssä alkuinfossa Iris hikoilee kuin ei koskaan ennen. Toiset ryhmän tytöt ovat herttaisia ja viileitä, mikä saa Iiriksen vääntelehtimään paikoillaan, tuijottamaan ulos ikkunasta. Hän änkyttää esitellessään itsensä, yrittää olla hauska, eikä kukaan naura. Kun tunti päättyy, hän säntää ulos luokasta ja kiirehtii alas kivi-rappusia, kunnes aulassa iskee epäily. Sitten hän suuntaa epäröiden tupakkapaikalle. Pahoinvointi velloo vatsassa kuin aallokko.

Valkoinen hiuspörrö ja rotsi erottuvat tien toiselle puolen. Ässä polttaa tupakkaa ja nauraa niin, että hampaat näkyvät. Hänen hiuksensa leiskuvat auringossa kuin sädekehä.

”Iris!” Ässä kiljahtaa kuin nähdessään kauan kateissa olleen sydänystävänsä. Iris tuntee, kuinka hymy leviää hänen kasvoilleen ja pelko sulaa pois. Ässä ottaa muutaman juoksuaskelen, heittäytyy Iiriksen kaulaan, puhalttaa savua tämän korvaan ja he ripustautuvat toisiinsa kuin apinanpoikaset. Ässä kietoo jalkansakin Iiriksen ympärille niin että he ovat kaatua asfaltille. Nauru leviää vatsanpohjasta keuhkoihin, räjähtää ilmoille, he nauravat yhä kovemmin, toiset ympärillä alkavat nauraa. Heille tai heidän kanssaan, Iris ei tiedä eikä Ässän syleilyssä edes välitä. Hän

tuntee itseensä nojaavan tytön kehon lämmön, sen sydämen lyönnit, eikä halua enää päästää irti.

Ensimmäisen päivän päätteeksi tytöt häipyvät Karhupuistoon nauttimaan auringon itsepintaisesta paahteesta. Ässä käy väärillä papereillaan hakemassa kaljat, jotka hän avaa huolettomasti puistonpenkin reunaa vasten.

”Ensimmäiselle koulupäivälle?” Iris ehdottaa.

”Valiojoukolle”, Ässä matkii rehtorin ääntä ja irvistää. Iris nauraa, nauru pulppuaa hänestä eikä pääty. Ässä siemaisee olutta. Aurinko porottaa yhä kuumemmin. Iris sulkee silmänsä ja ajattelee, että nyt se on tehty. Hän on kömpinyt himoitun lukion kynnyksen yli ja nyt hän voi keskittyä siihen, mitä mieltä. Ja hän haluaa elää, kirjoittaa, kirjoittaa eläkseen, elää kirjoittaakseen. Kokea kaiken, jotta hänellä olisi jotakin, josta kirjoittaa. Ja hän on niin onnellinen, että hirvittää. Auringonvalo muuttuu punaiseksi suljettujen silmäluomien takana.

”Mä kyl niin voittaisin sut painissa”, Ässä sanoo äkisti, kun he ovat juoneet oluensa.

”Ai miten niin”, Iris nauraa. ”Et todellakaan.”

Iris heittäytyy sydämensä pohjasta mukaan leikkiin, haastaa tuon ihmeellisen tytön, joka nauraa ja pudistaa päätään. Tytöt heittelevät nurmikolla ja viereisen penkin juopposeurue huutaa kannustushuutoja. Iris pistää kaikin voimin vastaan ja jää sitenkin alakynteen, rimpuilee ja huohottaa ja nauraa. Ässän kädet pusertuvat tiukasti hänen ranteidensa ympärille. Hän tuntee Ässän vartalon painon päällään. Ässän silmät säkenöivät pirullista voitonriemua, ne ovat kavenneet viiruiksi. Katse on ehdottoman haastava: se kiusaa, se tietää.

Totuus on, että Iris tahtoo hävitä. Äkkiä hän tietää sen itsensäkin. Vaikka hän taisteli vimmaisesti vastaan, kaikki on tähdännyt

tähän hetkeen: kutittavat ruohonkorret hänen selkäänsä vasten, Ässän sormet kiertyneinä hänen ranteidensa ympärille kuin umpisolmuun. Periksi antaminen tuntuu jumalaiselta, häviäminen on nautinto. Kivinen karhu tuijottaa heitä, samoin viereisen seurueen tuurijuopot. Iiris tuntee punastuvansa hiusmartoa myöten. Ässä naurahtaa ja sinetöi voittonsa puraisemalla häntä hännästä ylähuulesta. Sitten Ässä irrottaa otteensa.

”Siis eihän sulla ollut edes mitään mahdollisuuksia.”

Elokuun kuuma aurinko heidän yllään, Ässän ihon ja hiusten tuoksu.

Eihän sulla ollut edes mitään mahdollisuuksia.

Keltaisen kivirakennuksen uumenissa sijaitsee oppilaskunnan kulahtanut kahvihuone, ahdettuna täyteen hiekan ja tomun kyl-
lästämiä sohvia, kaiken nähneitä nojatuoleja. Seiniin on pintty-
nyt palaneen kahvin käry ja oviaukosta tupsahtelee ihmisiä tuon
tuosta. Pälyileviä katseita, kohoavia kulmakarvoja.

Iiris ja Ässä löytävät tiensä kuhmuraiseen nojatuoliin, jossa he
lojuvat sylikkään eivätkä näytä lainkaan pelokkailta. Ässä torkkuu
pää Iiriksen sylissä ja Iiris silittelee hänen takkuista tukkaansa.
Iiris tuntee sellaista pistelevää onnea ja pelkoa ja jännitystä, joka
ei jätä rauhaan edes öisin. Ilman Ässää Iiris hukkaisi itsensä ylit-
seen vyöryvään kaupunkiin, uusiin ihmisiin, ääniin, kaiken totaa-
liseen muutokseen. Hän ymmärtää seisovansa uuden elämänsä
kynnyksellä ja tieto siitä olisi omiaan lamauttamaan hänet, mutta
yhtäkkiä joka paikassa hänen kanssaan on Ässä. Ässä on luotu
keskipisteeksi. Ässä on aurinko, jota muut taivaankappaleet kier-
tävät. *I feel just like Jesus' son.* PISSIS PUNX. Ässän kanssa kaikki
on mahdollista.

Noiden toisten huoneeseen tupsahtaneiden kanssa he alkavat
vähä vähältä kehräytyä kasaan pieneksi löyhäksi yhteenliitty-
mäksi, jota yhdistää halu kaivautua Kallion uumeniin, piilottaa
pelkonsa sohvatyynyjen syrjäpuolille, sulloa jännitys pois näky-
vistä. Yhdessä he norkoilevat oppilaskunnan huoneen sohvilla
tupakantuoksuississa vaatteissaan ja odottavat. Tai siltä Iiriksestä
ainakin tuntuu. Omintakeinen sekoitus tylsyyttä ja levottomuutta
leimaa heidän olemistaan: heillä on aikaa tuhlattavaksi asti – ja

sittenkin ihan helvetin kiire kokea kaikki, kerralla koko elämä.

Sanailu on nopeaa, nopeampaa, nopeinta. He puhuvat helposti toistensa päälle, he ovat pelottomia, varmaakin varmempia. Ronja, silinterihattuinen professorin tytär. Natalia, käheä-ääninen takkutukka, joka on aina valmis juhlimaan, aina valmis kuulemaan, kertomaan ja kierrättämään tietoa. Eliittikoulujen kasvatama Juuso. Joel, jolla on huppari ja hömelö hymy.

Silti Iris toisinaan ajattelee, ettei heidän rikkumaton varmuutensa ole sittenkään totta. Että he kaikki varovat sanomisiaan, etteivät vaikuttaisi tietämättömiltä, typeriltä, aroilta. Vai tuomitseeko hän heidät vain itsensä perusteella?

Iris puhuu varsin vähän. Hän ei tunne moniakaan Juuson käyttämistä sanoista ja säikähtää Ronjan suorasukaisia julistuksia, vaikka nauraa muiden mukana. Hän pelkää kuollakseen jäävänsä kiinni. Tämä on hänelle uutta, kuin vierasta kieltä: yläasteella kukaan ei tiennyt edes suomalaisia ministereitä, täällä kaikki puhuvat asiantuntevasti Rudolph Giulianin nollatoleranssipolitiikasta. Iris on musertua häpeästä. Hänellä ei ole aavistustakaan, kuka Giuliani on, tai vielä vähemmän mielipidettä siitä, millaisia vaikutuksia tämän ajamalla politiikalla on ollut. Ronja ja Juuso eivät tunnu arastelevan yhtään aihetta: politiikka, yhteiskunta, taide, seksi. Heillä on kokemuksia ja mielipiteitä kaikista mahdollisista asioista ja he tuntuvat olevan vakuuttuneita, että maailman tarvitsee tietää niistä. He eivät madalla ääntään eivätkä mitätöi sanomaansa lisäämällä loppuun takaporttia Iiriksen tapaan: *tai en mä tiedä*. Iiristä hirvittää, kun aihe liukuu melkein mihin tahansa asiaan. Hän ei halua paljastaa, miten vähän tuntee äkisti tietävänsä taiteesta tai politiikasta, miten olemattomat ovat hänen seksuaaliset kokemuksensa. Hänet on valittu, mutta onko kyse sittenkin vain vahingosta, sattuman oikusta, joka on heittänyt hänet tänne tulevaisuuden lupauksien tungokseen?

Ässä ei arastele Ronjan ronskeja palopuheita eikä Juuson provosoivaa huulenteittoa, jossa vitsailua on vaikea erottaa tosissaan esitetystä mielipiteestä. Ässä ei pelkää mitään. Kun Ronja korottaa ääntään, Ässä kaivaa sinisen kynsilakan esiin ja levittää ohuen kerroksen toisensa jälkeen. Silti on selvää, että hän pystyisi vaientamaan halutessaan kaikki. Jos viitsisi.

”Itse asiassa ei oo yhtään yksiselitteistä, että Giulianilla olisi ollut mitään tekemistä New Yorkin lisääntyneen turvallisuuden kanssa”, Ronja tuhahtaa. ”Siinä oli mukana aika monta muutakin tekijää.”

”Tietty, joo”, Juuso myöntää. ”Mutta ethän sä voi kiistää, että – ”

”Hohhoijaa. Giuliania pitäisi fanittaa, vai?”

”En mä sitä sano”, Juuso peruuttaa. ”Vielä vähemmän mä kannatan nollatoleranssia Suomessa. Siis lähtökohtaisestihan mä olen kaikenlaisen guerrilla-taiteen puolella.”

”No sittenhän”, Ronja hymyilee hurmaavasti, ”meillä ei ole mitään syytä riidellä. Sä varmaan tuut meidän mukaan taiteiden yönä järkättävään katutaidemiekkariin?”

”Meidän?”

Ronja vilkaisee kysyvästi ympärilleen. Ässä hymyilee takaisin, puhalttaa kynsiinsä ja kietoo käsivartensa Iiriksen olkapäiden ympäri viitsimättä tarkistaa hänen liittolaisuuttaan.

”No vaikka mun ja Iiriksen. Me ainakin mennään.”

Juuso hymähtää. ”Mellakoinnin mä taidan jättää teille, tytöt.”

Kalliossa tulevat värit ja äänet. Värit, kaupungin möykkä, eläimellinen meteli... Äänet tulevat ja täyttävät pääni, vyöryvät ylitseni... Roiskuva, räiskyvä kaaos. Levottomat lokit. Sporien kirkuvat kiskot. Ujeltavat palosireenit, puliukkojen mörinä, vislaukset Piritorin poikki...

Kotikadullani kirkuvat kyltit SWEET LADIES PRIVATE SHOW DREAM GIRLS WILD CATS FANTASY LADIES pitkän poninhännän heilahdus erottui ovensuussa, korkosaappaan keinahdus ja sitten nainen oli jo poissa TANTRA DOMINA KOPUTA ENSIN ESIINTYJÄT MYÖS TILAISUUKSIIN sähköyhtiö ei suostunut tekemään sopimusta alaikäisen kanssa, joten ensimmäisen viikon ajan poltin ainoastaan kynttilöitä ja tappelin puhelimesta, kunnes joku armahti minut ja valkeus tuli OIL MASSAGE ASIAN GIRLS TODAY JASMINE eikä kukaan ensimmäisten viikkojen aikana huuda nistinperkelettä tai nistihuoraa STRIPTEASE PRIVATE SHOW HOT LESBIANS MAGIC LIFE ISO OLUT 2,50 KOKO AJAN vaan minun korvissani soi vapaus vapaus vapaus...

Annan metelin vyöryä ylitseni, täyttää minut.

Ja lämpö läikähtää sisimmässäni.

1970-luvun kerrostalolähiö. Kolme baaria, R-kioski, ruokakauppa. Iiris nojaa bussissa ikkunalasiin, johon jää otsasta rasvaläikkä. Bussi ajaa korkeiden kerrostalojen ohi. Tallit vilahtavat alhaalla. Metsikköä. Katjan kotitalo, jonka katolle he kiipesivät kerran kuuntelemaan Ultra Brata ja juomaan punaviiniä. Katja oli pöllinyt sitä vanhempiensa viinitonkasta puolen litran muovipulloon ja se oli niin käsittämättömän pahaa, että heidän oli sotkettava se kokikseen nielläkseen litku yökkäilemättä. Muisto naurattaa yhä. Katja otti valokuvia ja teki Iirikselle IRC-galleriaan tunnuksen. Profilikuvassa Iiris istuu vaaleanpunaisessa alushameessa kerrostalon katon reunalla ja katselee jäätynyttä merta kohti. Kasvoja ei näy.

Iiris sommittelee mielessään sanoja, joilla kysyä lupaa mielenosoitukseen. Hän jää bussista ja laahaa askeliaan, kävelee tietä pitkin, kunnes kerrostalot katoavat näkyvistä. Sitten tulevat kalliit valkoiset sokeripalat, pompöösit pylväät ja juppien lasiseinät – niiden jälkeen ryteikköä. Ryteikön keskellä törrottää kuhmuraisten omenapuiden ympäröimä vino tönö kuin unohtunut muisto.

Äiti ei ole kotona. Pöydällä on lappu: *Menee myöhään. Lämmitä sauna jos jaksat, pus!* Iiris huokaa. Hän kerää saaviin shampon, pyyhkeen ja limun, pujottaa sandaalit jalkaansa ja astuu kiviportaille. Portaat kaipaisivat kunnostusta; raudat törrottävät näkyvissä. Mutta äidillä on meneillään taas vaikea juttu oikeudessa, eikä hänellä ole aikaa jälleen yhteen remonttiprojektiin. Vasta eilen illalla Iiris ihmetteli, mikseivät he vain voisi palkata

jotakuta hommaan, mutta äiti huokaili ja pyöritteli silmiään ja väitti, että siihenkin menisi ikuisuus, että pitäisi vertailla hintoja ja kysellä suosituksia eikä hän mitenkään ehtisi tehdä sitä lähiaikoina. Iiristä ärsytti. Jokainen remonttiprojekti oli ilmeisesti tehtävä niin perusteellisesti, että ne jäivät vuodesta toiseen aloittamatta. Ja hintojen vertailu? Ihan niin kuin sillä olisi ollut jotakin väliä.

Ruohonkorret kutittelevat paljaita nilkkoja Iiriksen kävellessä pihan poikki saunalle. Se on pieni puurakennus hökkelin pihamaalalla, eikä siellä ole edes suihkua. Heidän täytyy olla Espoon ainoa perhe, joka elää ilman suihkua, ja kenties koko Suomen ainoa perhe, jossa juristin tytär pesee tukkansa padassa lämmittetyllä vedellä.

Iiris ajattelee lapsuutensa taustalla huojuneita tenttikirjapinoja, äitiä kumartuneena niiden ylle. Post it -lapuilla kuorrutettua jääkaapin ovea ja eteisen peiliä. Äiti kykeni lukemaan itsensä juristiksi taapero kainalossa, mutta ei saanut aikaiseksi yhtä suihkuremonttia säällisessä ajassa. Se oli jälleen yksi osoitus äidin sän-tillisyyden ja epäkäytännöllisyyden logiikasta.

On järjestelyssä silti puolensa. Niin Iiris ajattelee nytkin, kun saa tulen tottuneesti syttymään. Tuli rätisee ja nielaisee sytykkeeksi tuodut sanomalehdet. Sanat palavat karrelle. Iiris muistaa, miten lapsuudessa leikki polttavansa todistusaineistoa ja äitiä nauratti.

Saunan lämmentyä Iiris oikaisee itsensä pitkälleen ylimmälle lauteelle ja vetää syvään henkeä. Lämpö saa lihakset rentoutumaan, kiristävä jännitys niskasta katoaa. Koti. Täällä on hyvä olla. Hyvä elää.

Kiuas sähähtää, kun Iiris heittää löylyä. Ja lisää. Ja lisää. Lämpö laskeutuu iholle paksuna peittona. Huulia polttaa. On pakko

laskea jalat alas katonrajasta. Hän koukistaa polvensa ja nauttii kuumuudesta. Hiki kirvelee silmäluomissa.

Ovi narahtaa. Iiris säpsähtää.

”Iiris?” Äiti huhuilee.

”Ai sä tulit jo. Mä luulin, ettet sä ehtisi.”

”Niin luulin itsekin. Mutta pääsin lähtemään lopulta. Ihanaa, että sä jaksoit lämmittää saunan.”

”No joo. Oli vähän pakko. Pakko pestä hiukset.”

Äiti ei ole kuulevinaan epäsuoraa syytöstä Iiriksen äänessä. ”No, onhan se helpompaa täällä kuin lavuaarissa.”

”Mm. Aika monilla ihmisillä on 2000-luvulla suihku, jossa ne voi pestä hiuksensa”, Iiris yrittää tavoitella ironista sävyä. Äiti naurahtaa.

”Mutta niilläpä ei ole tätä taloa.”

”Voisihan tännekin laittaa.”

”Iiris hei. Älä jaksa nyt. Mietitään sitä sitten myöhemmin.”

Äiti kipuaa lauteille ja Iiris nousee istumaan. Puuseinissä on pihkanoroja, pronssinvärisiksi kovettuneita kyhmyjä. Ikkunalaudalla lepattavat kynttilät. Äiti huoahtaa, Iiris vilkaisee äitiä syrjäkarein. Valvotut yöt ja vuodet oikeussaleissa ovat kuluttaneet äidin kasvoja, mutta kaunis hän on vieläkin. Iiriksestä ei koskaan tullut yhtä kaunista, niin hän ajattelee, mutta ei sano sitä ääneen, koska äiti suuttuisi. Sitä paitsi äiti närkästyisi jo siitä, että Iiris ajattelee jotakin niin pinnallista hölynpölyä. Pitää ajatella jotakin muuta kuin ulkonäköä ja huulikiiltoa ja ripsivärejä, pitää ajatella venäläisiä klassikoita ja politiikkaa ja Marguerite Durasia ja Virginia Woolfia ja iranilaisia elokuvia, joissa jostakin kumman syystä aina joku tuntuu ajavan taksia. Kun Iiris nuorempana liimasi huoneensa seinälle kuvan Britney Spearsista, joka talutti robbikkoiraa ja tuijotti huulet puoliraollaan kameraan, äiti raivos-tui ja repi julisteen alas. *Jos tuossa on sun naisihanne, onnea vaan*

matkaan. Siitä tuli likainen olo. Eikä Iris enää koskaan tahtonut koskeakaan Britneyn levyihin, vaikka ne nostivat kylmät väreet hänen selkäänsä pitkin; sen saman kuohuvan tunteen, jonka robottikoiraajuliste oli tehnyt.

”Millaista se on ollut?” Äiti kysyy otsa painettuna polviinsa. Hänen selkäänsä on taipunut kaarelle.

”Ai mikä?”

”No. Lukion alku.”

”Ai. Kivaa.”

”Onko sua jännittänyt?”

”Ei”, Iris sanoo nopeasti ennen kuin edes ennättää ajatella.

”Tai. En mä tiedä. Ehkä vähän.”

”On se iso muutos.”

”Ihan tervetullut”, Iris jupisee. Äiti hymyilee myötämielisesti.

”Mä uskon, että se on sun paikka.”

”Ai?”

”Ei sun entinen koulu koskaan tainnut olla.”

”No se on totta. Mä olisin kyllä vaihtanut koska tahansa riemusta kiljuen.”

”Liian pitkät koulumatkat, sä olit kuitenkin vielä liian pieni kulkemaan niitä yksin”, äiti huokaa. ”Mutta Kalliossa on varmasti toisenlaista. Hyvin toisenlaista. Mä toivon, että sä viihdyt siellä. Että se ei ole liian iso muutos kerralla.”

”No. En pelkäisi sitä. Tuntuu tosi hyvältä paikalta.”

”Mutta silti. Se voi olla myös rankkaa. Älä yritä liikaa kerralla.”

”Mitä sä tolla tarkoitat? Meinaatko sä, että mä en pärjää?”

”En tietenkään. Se on vain kokonaan uusi maailma. Anna sille aikaa, kun tutustut siihen.”

Iiriksen tekisi mieli huomauttaa äidille, ettei äiti nytkään tiedä aivan kaikkia maailmoja, joissa hän on viime aikoina vierailnut. Hän jättää silti sanomatta. Vaikka äidin holhoava asenne

on ärsyttävä, äitiä katsoessaan Iiris tuntee myös hellyyttä ja, kyllä vain, kummallista suojelunhalua.

Saunottuaan äiti ja Iiris istuvat portailla pyyhkeisiin kääriytyneenä ja katsovat yhdessä pimentyvää pihamaata. Kuurattu ruumis on raukea ja puhdas; levollinen. Iiris antaa äidin ottaa hänet kainaloon.

”Äiti?”

”Mm”, äiti äännähtää.

”Ensi viikolla olisi yksi mielenosoitus.”

Äiti suoristaa selkensä. ”Mielenosoitus? Mistä aiheesta?”

”Katutaiteesta.”

”Katutaiteesta?”

”Joo.”

Äiti katsoo tutkivasti Iiristä ja hymyilee sitten. ”Mene vaan. Tietysti. Tuleeko Katja?”

Niin, Katja. Iiris ei ole ennättänyt ajatella Katjaa. Katja on ollut hänen paras ystävänsä aina siitä lähtien, kun he istuivat koulun kuvistunnilla vierekkäisille paikoille muovaamaan märkiä savimöhkäleitä. Katja katsoi häntä suoraan silmiin ja sanoi: *Moi. Mikä sun nimi on?* Se oli käsittämättömän rohkeaa, Iiris ei voinut ymmärtää sitä. Katja on cool, äänekäs ja ymmärtää hyvien elokuvien päälle, hänellä on lypsyyn painuva ryhti ja silti silmissä ilkkurinen pilkahdus, herkkä suu ja Uma Thurmanin nenä. Kun toiset tytöt hihittivät koulun vessassa ja levittivät varastettuja ripsivärejään, Iiris söi salmiakkia keinussa Katjan kanssa, potkaisi lisää vauhtia taivasta kohti, ja he olivat yhtä mieltä siitä, että elämä tapahtuu aina jossakin toisaalla. Ja kun Katja irvisti, räkäisi kiukkuisesti ja sanoi *vitun Espoo*, Iiris ajatteli rakastavansa Katjaa. Katja jumaloi Almodóvaria ja Nirvanaa, väitteli välitunneilla lapsityövoimasta ja houkutteli Iiristä mukaansa Irakin sodan vastaiseen mielenosoitukseen. Tietysti Katja haluaisi tähänkin